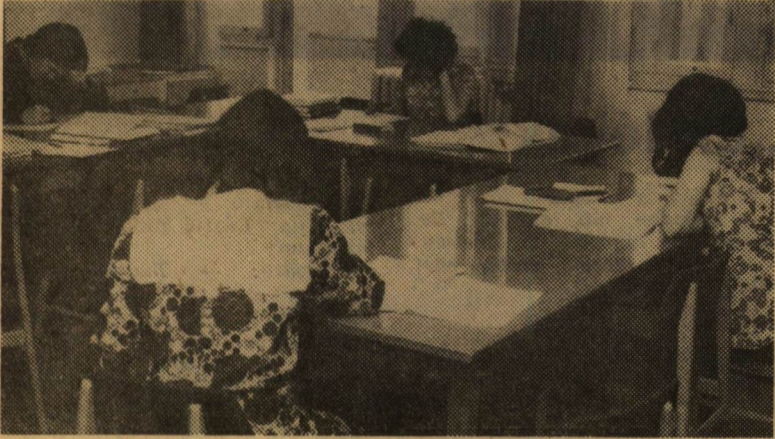

A tanulás helyszínei és helyi színei

Vizsgaidőszakban a hallgatók „kategorizálásának” egyik szempontja lehet az, hogy *ki hol tanul*. Amikor az újságíró megtervezi riportútját, amelyen felméri a tanuló diákok hangulatát, választhatja az anyaggyűjtés menetéhez ezt a szempontot. Van tehát hallgató, aki otthon, aki kollégiumban, aki (jó idő esetén) a szabadban, és egyetem előadóterméiben, szemináriumokban vagy egyéb helyeken „készül” kollokviumra, szigorlatra vagy államvizsgára (pé-

Júniusi pillanatkép a kollégiumból (Fotó: G. Bárdos)

dául: grundok szerte Móra- és Felsővárosban, a strand jöhet számításba).

Hova tűnt a sok diák?

Az Egyetemi Könyvtárban figyeljük arra, hogy az első emeleti folyosóról eltűntek az asztalok, székek, velük együtt persze az ott tanuló egyetemisták is. Úgy hírlik, nyomós oka volt annak, hogy a „száműzetésről” szóló rendelkezés megszületett. S mivel ezek a hallgatók „eltűntek” és így nem nyilatkoznak nekem, hadd mondjam el a magam véleményét, egy kicsit az ő nevükben. Talán elhamarkodott intézkedés volt, sokakat sújt, amikor amúgyis komoly probléma a tanuláshoz megfelelő helyet találni. Hiszen az olvasóterm állandóan zsúfolt, rossz időben a szabadban nem lehet tanulni, a kollégiumok egyikében-

másikában csak nehezen megvalósuló összehangolás biztosíthatja a tanulási zavartalanosságát, némely albérlés sem felel meg a tanulás nyugodt körülményeinek.

In medias res Andrásnál

Amíg a kávé kifő, van időm körülnézni. Szemkőzt íróasztal, rajta könyvek, jegyzetek, füzetek és lapok között egy írógép. Bármerre fordulok, könyvespolcokat látok; Lukács György, Marx—

henés kizárólagos aziluma, hanem a szanaszét szórt papírok, cigarettacsutkákkal telt hamutartók révén inkább egy csata-térhez hasonlít. Napi programot szoktam készíteni; a kiadott jelző: „Előre a 12 órás munkanapért!” A napirendben persze csak egy stabil pont van: ebéd 12 és 1 között. A többen elengedmenyek csúsznak be. Hogyan is kezdődik egy ilyen zsúfolt munkanap? A zavartalan munka érdekében a perzselő napfényt kikeresztendő, tehát a redőnyök már kora reggel óta le vannak eresztve. Ez ember először (még álmossággal) tájékozódik; mit is kell aznap elvégezni. Belelapoz a jegyzetekbe és — kimegy kávé főzni. Ezek még nyugodt percek, bár beárnyékolják a gondok. Alig fog a tanuláshoz, csönggetnek. Betoppan X barátom. — Te hogy állsz az anyaggal? — Délig beszélgetés. A menzáról hazafelé jövet újságot veszek. Addig is, amíg lehülök szobahőmérsékletre, újból itthon, elolvasom a Népszabadságot. Ezután elkerülhetetlen a tulajdonképpeni tanulás. Este minden attól függ, hogy mit játszanak a tévében; folytatódik-e a tanulás, vagy az „általános műveltség/fejlesztése” kerül napirendre. Ha van elég lelkierőm, mégis csak a tanulás a szó. A hűvösödő levegő és az esti csend is kedvez a tanulásnak...

Hűvös és csendes este a klubban

A vizsgaidőszak kezdetétől nincs szervezett program a JATE KISZ-klubjában. A hallgatók közül csak néhányan üldögélnék esténként a presszóban, a társalgóban. Szokatlan csend van, a zene ritkábban és talán halkabban is szól, csak a szellőzőberendezések zúgnak, mint szokásuk. A játéktérben négy-öt fiú biliárdozik, a tévéteremben főmúsor-időben egy lélek sincs. Néhányan a frissen vásárolt könyvhöz újdonságokban lapozgatnak. Ahogy körülnézek, feltűnik, hogy két lány előtt jegyzet fekszik az asztalon. Őket kérde-

zem meg, hogy mikor vizsgáznak legközelebb. Ma hétfő van, *Gabi és Juli* csütörtökön szigorlatozik. Ez az első vizsgájuk ebben a félévben. Összesen két hét állt rendelkezésre, hogy felkészüljenek. Nyugodt vizsgázóknak vallják magukat. A könyvtárban voltak, de ott nem beszélhették meg az anyagot, itt nyugodtan összedughatták a fejüket, nem zavarnak senkit. Sok vizsgatapasztalatuk még nincs, hiszen csak másodévesek, de azt már tudják, hogy nem szabad túl sok időt hagyni egy-egy vizsgára. A kötelező olvasmányokat év közben elolvasták, most napi öt óra effektív tanulással a tankönyvek anyagával ismerkednek.

Kellemest a hasznossal

Kössük össze a kellemest a hasznossal! Bizonyára ez a jelzés az azoknak a hallgatóknak, elsősorban persze lányokról van szó, akik a Tisza jobb partján a Boszorkánysziget felé hosszasan húzóódó füves területen napozva tanulnak. Azon a délelőttön, amikor mint riportert ottjártam, kis-kis hűvös szél fújdogált és a nap is minduntalan elbújt a felhők mögé. Ezért a szokásosnál valamivel kevesebben voltak, akik a zöld fűben a színes plédiken hasalva könyveiket olvasták. A négy főiskolás lány, akiket megszólítottam, elszántan várta a barnító napsugarakat, de hiába, ketten fájni kezdtek és hamar kikapcsolódtak a beszélgetésből.

— Tíz napunk van az államvizsgáig. Előtte három viszonylag könnyebb vizsgánk volt. Most még naponta egy-két órát itt kint töltünk, de vizsgaközelben már nem jövünk ki, hiszen az igazság az, hogy itt nem lehet elmélyülni tanulni, csak olvasgatni. Évközben eléggé elfoglaltak vagyunk, nem érünk rá sokat a szabadban tartózkodni, ezért most ha kellemes az idő, igazán jól esik egy kicsit napozni. A koleszban ma különben is villanyt szerelnék és erősen kopácsolnak. Szeretjük a vizsgaidőszakot (nem a vizsgákat!), mert szabadabban, saját magunk osztjuk be, szabjuk meg a tanu-

lásra szánt időt. Erős tempóban napi 8–9 órát tudunk tanulni, főleg, ha az anyag érdekelt — mondta *Drozdik Mari*.

Lányok emelkedett hangulatban

Vizsgaidőszakban a Móra kollégiumban sem mehet fel a vendég a lakoszobákba. Mint újságíró, egyik délután kivételesen engedéllyel átjuthatok a „vesztézáron”. A 19-es szobába éppen uszonnázás közben toppanok be. Szendviccsel és helyi kávéval kínálnak. Pár üres doboz tanúsága szerint hazai pakkok javai és menzai finomságok alkotják az ajánlatot. — Folyton a kajáról beszélünk. Például eltervezzük, hogy mi lesz otthon az első ebéd. Különösen menzára menet sorolunk fel mindenféle finomat szívesen — „szól ki” egy tojásos szendvics mögül *Szóbel Eszter*. *Streit Hermína* is élénken folytatja a témát: — Vizsgaidőszakban fokozott érdeklődéssel várjuk a csomagokat. Május végén rendszeresen egy bőrdőnd cse-resznét kapunk Éva szüleitől.

— Vizsgaidőszakban általában emelkedett a hangulat a szobákban. Például a koraesti szünyogvadást idején — szól bele a beszélgetésbe *Tomory Mónika*. — Kedvenc időtöltésünk a keresztretjérvény fejtés. Innen származik időszámításunk egyik, egyedi módja: „hány Fülest kell még megfejteni vizsgaidőszak végéig?” — Minden napra van egy mottó. Az én kedvencem ez — szavalja *Eszter*: „A hód arcán enyhe pír, csókolózik a tapírral. Rosszallja a jegesmedve, nem vagyok meg megcsukve.” A jegyzetelés itt megszokad, ugyanis szóba kerül, hogy vizsgaidőszakban különösen ajánlatos sportolni. A lányok egyszer-kétszer elmennek úszni, rendszeresen csak tollaslabdázni szoktak. Ennek apropóján ezúttal a riportert is bevonják a játékba (szerecsére kellemes hűvös van és szélcsend).

CSOKONAI ATTILA

Vallásos fiatalok önvallomása — kérdőjelekkel

Másfél évvel ezelőtt, 1972. őszén 321 orvos- és gyógyszerész-hallgató megkérdeztek különböző kérdésekről. A reprezentatív felmérés tanulságaiból — amelyekről lapunkban már többször is olvashattunk — különösen érdekes és figyelemreméltó információkat nyerhetünk, ha elemzésünkhez a magukat vallásosnak minősítő fiatalok vélekedéseit, az adatokból némiképpen rekonstruálható helyzetét vesszük alapul. Ebben az esetben a vallásos ember ítéleteit, fontolgatásait hallhatjuk olyan közérdekű kérdésekről, mint például a KISZ munkája, a marxizmus oktatása, a vallás és a szocializmus viszonya és hasonlók. Hogyan látják öksaját magukat; minden feltett kérdésben eltérnek-e vallástalan társaiktól; kritikus állásfoglalásaikból nem cseng-e ki egyúttal a bizonytalankodás, a segélyvárárs hangja vagy az őszinte, eltökélt szándék, hogy a szocialista társadalomépítés értékes tényezői legyenek? Mindez komoly és további boncolgatásra váró kérdés, olyan terület, amellyel permanensen foglalkoznia kell mind azoknak, akiknek nem közömbös ifjúságuk szocialista világnézeti fejlődése. Ehhez a munkához szeretnék néhány tájékoztató jellegű adatot és kérdésfelvetést szolgáltatni.

A megkérdezett hallgatók 76 %-a ateistának, 15 %-a vallásosnak nyilatkozta magát, 5,3 %-a nem nyilatkozott erről és 3,7 %-ánál — a válaszok többértelműsége miatt — nem határozható meg pontosan a világnézeti jellege. A vallásosak 60,4 %-a nő és 39,6 %-a férfi; 47,9 %-uk kollégista, a többiek „külsők”, akik közül sokan albérlésben laknak. Az apa jelenlegi foglalkozását tekintve a vallásos hallgatók 45,8 %-a értelmiség, 14,6 %-a magánkisiparos családból tartozik, 6,3 %-ának munkás, 2,1 %-ának pedig mezőgazdasági tsz-tag az édesapja. Az értelmiségi kategórián belül szembetűnő — az apai és anyai foglalkozási ágakat egybevetve — az orvos- és a pedagógusszülő túlsúlya.

Ugyanakkor adataink, legalábbis ebben az esetben, ellentmondanak annak az elterjedt véleménynek, miszerint a vallásos hallgatók elsősorban a falusi, főleg paraszti származásúak közül kerülnek ki.

A vallásos hallgatók 27 %-a vallásosságát tudatosnak, 23 %-a ösztönösnek látja (a többieknél labilis az önmegítélés) s ez utóbbiak körében főként a hitre támaszkodó, érzelmi és erkölcsi indítékokból fakadó vallásosság az általánosabb.

„Malomkövek” között

Nem lehet véletlen, hogy első sorban a tudatos vallásúaknál (de a vallásos hallgatók közel 40 %-ánál) találkozzunk avval a gondolattal, hogy a vallás összeegyeztethető a marxizmussal és a természettudományokkal. Úgy látszik, a hallgatóknak ezt a csoportját élénken foglalkoztatja, több vonatkozásban is, a vallás és a tudományok kapcsolatának kérdése. Az, hogy a tudatos (és harcos) vallásosság, különösen napjainkban, tudományosságra, korszerűsége törekszik, hogy újra és újra tisztázni kénytelen (természetesen a vallásos hitvédelem hagyományos és modernizált „szabályai” szerint) a marxizmushoz való viszonyát, már sokat megmagyaráz. Ha mindehhez hozzávesszük, hogy a szabadon forgó hallgatók köre a vallás-tervezettudomány-marxizmus „malomköve” között szüntelenül örlődik, ezzel is, azazal is osztozik, pöröl, vitatkozik, következetesen egyiket sem fogadja el, de nem is tagadja meg — még valóságos, emberibb oldalról közeledhetünk ehhez a dilemmához. Így már valamivel érthetőbbé válik, hogy vallásos fiataljaink miért menekülnek gyakran — hacsak átmeneti megoldásként is — az összeegyeztethetetlen, egymástól mélységesen idegen eszmék konvergencia-tanának illuzionista ügyeskedéséhez, miért törekkenek ideológiai kompromisszumok létesítésére.

Mindezt — és ez is fényt vet valamire — ragyogó tudású, pallérozott (77 %-ban kitűnően) jelenen érettségizett, 18,8 %-ban TDK-tag) hallgatók teszik, tehát értelmileg, intellektuálisan fejlett fiatal emberek.

Magyarázatot keresve arra a kérdésre, hogy valaki alapos természetstudományos felkészültséggel miért maradhat meg vallásosnak, racionalista belátásból hívőnek: a vallásos hallgatók 27 %-a úgy vélekedik, nem lehetetlen, hogy természetstudományos ismeretekből vallásos nézeteit, tételeit megerősítő konkluziókat vonjanak le. Többségük szerint a vallás erkölcs igénylése, továbbá a vallásos hozzátartozók iránti tisztelet, s nem kevésbé a gyermekek iránti vallásos élmények utóhatása következtében, erőteljes természetstudományos képzettség mellett is, ragaszkodhat valaki a valláshoz, kíváncsiaknak tarthatja a vallásos hitvilág megőrzését. Ezzel összefüggésben a vallásos fiatalok 72,9 %-a a szocializmusban is, egybeekkel, az erkölcsiesség ápolása, a fiatal-ság megfelelő erkölcsi-világnézeti nevelésének biztosítása végett hangoztatja a vallás szükségességét. Ezek után kézenfekvő, hogy az élet keletkezésének, az ember származásának és hasonló természetstudományos kérdéseknek marxista filozófiai interpretációját fenntartásokkal fogadják, az emberi lélek értelmezésében pedig 39,6 %-uk határozottan elutasító álláspontot helyezkedett és 33 %-uk csak részben elégedett a kapott válaszokkal.

Hit és KISZ-munka

Lényeges kérdés, hogy a vallásos egyetemisták miképp értékelik a KISZ munkáját, a KISZ-élet különböző megnyilvánulásait és hogyan látják benne saját pozíciójukat. Ehhez mindenképp tudnunk kell, hogy a vallásos hallgatók 89,6 %-a tagja a KISZ-nek és csak 10,4 %-a áll a szervezett ifjúsági mozgalom keretein kívül. A pártnak egyetlen

megkérdezett vallásos fiatal sem, a szakszervezetnek 25 %-a tagja.

A vallásos KISZ-fiatalok 20,8 %-a komoly, állandóbb jellegű KISZ-megbízatást lát el. Legtöbbjük a kollégiumi diákbizottságokban tevékenykedik, de akad közülük a fontosabb, felelősebb vezetésben is. A többiek — a KISZ-követelményrendszer keretében — különböző rendezvényeket látogatnak elsősorban, vagy pedig a fizikai munkát (építőtábor), a kulturmunkát és a sportolást végzik legszívesebben. Ott, ahol nagyobb és nyilvánvalóbb politikai szereplésre, világnézeti megnyilatkozásra kerülhet sor, aktivitásuk észrevehetően csökken. Ez kiderül a politikai akciókhoz fűződő vélekedéseikből, vagy éppenséggel abból, hogy a marxista szemináriumok munkájában az intenzívebb részvételt mindössze 16,6 %-uk tekinti kötelességének. Ezt a minden széptéteztől mentes, kissé rideg képet árnyékolja még az a tény, hogy a vallásos hallgatók jelen-tős hányada a KISZ-es aktivitást inkább negatív (anyagi előnyök, karrierizmus, helyezkedési szempontok stb.), mintsem pozitív inspirációkra vezeti vissza. Ebben a szemlében, ezt a mentalitást képviselve, a KISZ-demokratizmus csak esetenkénti megvalósulásáról nyilatkoztak többségükben (62,5 %-), illetve 23 %-uk teljesen tájékozatlan arról, nem ismeri a tényleges helyzetet.

Foglalkozzunk velük!

A végzés utáni törekvéseket tekintve újabb problémákra bukkanunk. Így például kiderül, hogy a vallásos egyetemisták többsége a diploma megszerzése után is valamilyen társadalmi-politikai szervben akar tevékenykedni (főleg szakszervezetekben és a Vöröskeresztben), de feltűnő, hogy 12,5 %-uk az MSZMP-be is keresi az utat, 35,4 %-uk pedig még nem döntött ebben a kérdésben. A munkahelyi elhelyezkedési tervek ugyanakkor arról tájékoztatnak, hogy a vallásos

hallgatók mintegy 89,6 %-a valószínűleg, 10,4 %-a valószínűleg elhelyezkedni, főleg kórházakban, elvétele körzetben vagy rendelőintézetben, a gyógyszerészek pedig úgyszólván csak gyógyszer-tárakban.

Ennyi lenne a számokkal ki-tapintható tényállás tömör foglalata, a kérdőjelek közül is csak néhányat fogalmaztunk meg, kicsit talán nyersen is. Az adatok ismeretében további kérdések merülhetnek fel. Mivel magyarázható — természetesen a megkérdezettek vonatkoztatva a kérdést —, hogy az orvos- és pedagógusszülőket „vezetnek” gyermekeik vallásos szellemű nevelésében, és ezekben a családokban — más kategóriákhoz viszonyítva — kedvezőbb „meglegágyra” találnak-e a vallást konzerváló és újraélesztő gyöke-rek? A vallás és a természettudományok, a vallás és a marxista ideológia ténylegesen konfliktusos, „összeházasíthatók” egymással? Miért vélekednek úgy némelyek, hogy a szocialista társadalomban az erkölcsi értékek megőrzésének, kiváltképp a szocialista morál kimunkálásának és elfogadtatásának elengedhetetlen feltétele a vallás-erkölcs? Vagy hogyan ítélik meg a helyzetet, látván, hogy a vallásos fiatalok egy részének komor, dorgáló, végső soron elmarasztaló álláspontja van a KISZ-ről, míg más-részüket határozottan lelkesedik a forradalmi ifjúsági mozgalom iránt és nyilvánvaló útkeresését tapasztalják a szakszervezetek, sőt a párt irányába?

Hasonló kérdéseket tovább sorolhatnánk, felvethetnénk még akkor is, ha némelyik talán nem hatna egészen az újszerűség várszával, de még meglevő aktualizása indokolná, hogy foglalkozzunk vele. Tehát alkalomadtán nem ártana visszatérni az épphogy csak érintett, vagy ebbe a témakörbe vágó egyéb problémákra is, és minden oldalról megháyni-vetni a vonatkozó tényeket és álláspontokat!

DR. PAPP JÁNOS